

В. Є. Вотєва, С. І. Тертишний

Імуногістохімічні особливості розподілу молекул міжклітинної адгезії в доброякісних та злоякісних менингіомах головного мозку

Запорізький державний медичний університет

Ключові слова: менингіома, міжклітинна адгезія, E-cadherin, β -catenin.

Менингіоми є поширеними новоутвореннями головного мозку, становлять 24–30% від усіх первинних внутрішньочерепних пухлин. З метою визначення рівня експресії молекул міжклітинної адгезії β -catenin та E-cadherin у зразках менингіом головного мозку, що видалили під час нейрохірургічних операцій у 20 хворих (віком від 25 до 75 років), імуногістохімічними методами досліджена експресія цих молекул у доброякісних і злоякісних менингіомах. Встановлений кореляційний зв'язок між рівнем експресії β -catenin та E-cadherin у злоякісних та доброякісних менингіомах. Показали, що різні варіанти доброякісних менингіом відрізняються за рівнем експресії β -catenin і, навпаки, мають подібний рівень експресії E-cadherin. Більшість доброякісних менингіом характеризуються вірогідно вищими рівнями експресії молекул міжклітинної адгезії, ніж анапластичні.

Иммуногистохимические особенности распределения молекул межклеточной адгезии в доброкачественных и злокачественных менингиомах головного мозга

В. Е. Вотєва, С. И. Тертишний

Менингиомы являются распространенными новообразованиями головного мозга и составляют 24–30% от всех первичных внутримозговых опухолей. С целью определения уровня экспрессии молекул межклеточной адгезии β -catenin и E-cadherin в образцах менингиом головного мозга, которые были удалены во время нейрохирургических операций у 20 больных (в возрасте от 25 до 75 лет), иммуногистохимическими методами исследована экспрессия этих молекул в доброкачественных и злокачественных менингиомах. Установлена корреляционная взаимосвязь между уровнем экспрессии β -catenin и E-cadherin в злокачественных и доброкачественных менингиомах. Показано, что разные варианты доброкачественных менингиом отличаются по уровню экспрессии β -catenin и, наоборот, имеют похожий уровень экспрессии E-cadherin. Большинство доброкачественных менингиом характеризуются достоверно большими уровнями экспрессии молекул межклеточной адгезии, чем анапластические.

Ключевые слова: менингиома, межклеточная адгезия, E-cadherin, β -catenin.*Патология.* – 2014. – №3 (32). – С. 92–95

Immunohistochemical peculiarities of cell adhesion molecules distribution in benign and malignant brain meningiomas

W. E. Voteva, S. I. Tertishniy

Aim. Meningiomas are widespread neoplasms of the brain, constituting 24–30% of all primary intracranial tumors. In order to determine the expression level of cell adhesion molecules β -catenin and E-cadherin in 20 specimens of brain with the help of immunohistochemical methods the expression of these molecules in benign and malignant meningiomas was investigated.

Methods and results. The correlation relationship between the expression level of β -catenin and E-cadherin in malignant and benign meningiomas was determined. It is shown that the expression level of β -catenin in the different subtypes of benign meningiomas differs and, conversely, they have a similar expression level of E-cadherin.

Conclusion. Most of benign meningiomas are characterized by significantly higher expression levels of cell adhesion molecules than anaplastic ones.

Key words: Meningioma, Cell Adhesion, E-cadherin, β -catenin.*Pathologia.* 2014; №3 (32): 92–95

Менингіоми є поширеним новоутворенням головного мозку, становлять 24–30% від усіх первинних внутрішньочерепних пухлин. Стадія гістологічної злоякісності є найбільш корисним провісником рецидиву [1]. Так, доброякісні менингіоми (grade I) мають ризик рецидиву майже 7–25 %, атипові (grade II) рецидивують у 29–52% випадків і анапластичні (grade III) із частотою 50–94%. Але (крім градації за стадіями злоякісності) інші фактори ризику рецидиву не є повністю з'ясованими у випадку доброякісних менингіом. Більшість менингіом, що трапляються у клінічній практиці, становлять доброякісні (grade I), найкращим лікуванням є тотальне видалення пухлини, але у разі

інвазії у прилеглі структури (тверда мозкова оболонка, кістки черепа і паренхіма мозку) мета лікування зазвичай не досягається.

Виникнення епітеліально-мезенхімального перетворення під час прогресії пухлини пояснює важливі механізми для початкового етапу метастазування – інвазії, коли неінвазивні пухлинні клітини набувають рухливості та зрештою дисемінують до віддалених органів. Критерієм епітеліально-мезенхімального перетворення є втрата молекул міжклітинної адгезії – E-cadherin. Численні повідомлення багатьох дослідників вказують, що E-cadherin відіграє важливу роль у розвитку пухлин ЦНС, зокрема – менингіом [2,3,4,8]. β -catenin, який

безпосередньо з'єднаний із цитоплазматичним кінцем E-cadherin, утворює E-cadherin/ β -catenin комплекс. Руйнування цього з'єднання безпосередньо пов'язане з біологічною поведінкою пухлинних клітин, впливаючи на їх відокремлення і повторну адгезію [5,6,7]. За даними деяких досліджень, рівень експресії E-cadherin/ β -catenin прогресивно зменшується зі зростанням ступеня анаплазії, є певний зв'язок між наявністю цих молекул і стадією менінгіоми за ВООЗ (2007) [3]. Інші дослідники стверджують: зменшений рівень мембранної експресії β -catenin і/або E-cadherin вказує на пошкодження міжклітинної взаємодії незалежно від ступеня злоякісності менінгіом [10].

Мета роботи

Визначити рівень експресії молекул міжклітинної адгезії E-cadherin та β -catenin у доброякісних та анапластичних менінгіомах головного мозку, що необхідний для прогнозування їхніх інвазивних властивостей.

Пацієнти і методи дослідження

Проведене комплексне гістологічне та імуно-гістохімічне (ІГХ) дослідження архівного матеріалу менінгіом головного мозку, що видалили під час нейрохірургічних операцій у 20 хворих (віком від 25 до 75 років). Середній вік хворих становив $53 \pm 2,97$ року, серед пацієнтів переважали жінки (84% видалених менінгіом). Першу групу становили 15 доброякісних менінгіом ($n=15$), серед них було 5 менінготеліоматозних варіантів ($n=5$), 5 перехідних ($n=5$) та 5 фібробластичних ($n=5$). Друга група представлена 5 анапластичними менінгіомами ($n=5$), із них у трьох випадках спостерігали рецидив. Для мікроскопічного й ІГХ дослідження шматочки менінгіом фіксували в нейтральному забуференому 10% формаліні і заливали в парафін, згодом виготовляли серійні зрізи завтовшки 4 мкм.

Згідно зі стандартизованими протоколами в парафінових зрізах після температурного демаскування антигенів шляхом нагрівання на водяній бані у Трис-ЕДТА буфері (рН=9,0) та пригнічення активності ендогенної пероксидази 3% розчином перекису водню виконували ІГХ дослідження з використанням відповідних первинних антитіл і систем візуалізації EnVision+ («ДАКО», – Данія) з діамінобензидином. Інвазивну активність визначали за допомогою моноклональних антитіл до E-cadherin Mo a-Hu E-cadherin, Clone NCH-38 («ДАКО», Данія) та Mo-Hu Beta-Catenin, Clone β -Catenin-1 («ДАКО», Данія). Результати кожної ІГХ реакції оцінювали напівкількісним методом шляхом підрахунку відсотка позитивно забарвлених клітин у полі зору мікроскопа AxioPlan 2 («Carl Zeiss», ФРН) при збільшенні $\times 200$. У кожному випадку аналізували 200 клітин у 5 полях зору.

Експресія E-cadherin виявлена на мембрані пухлинних клітин, а β -catenin – на мембрані та у вигляді навколоядерних гранул. Інтенсивність експресії E-cadherin та β -catenin оцінювали за шкалою імунореактивності як результат помноження балів відсотка імунопозитивних клітин і балів, що визначені за шкалою інтенсивності

їх забарвлення. Відсоток імунопозитивних клітин визначали в балах: $<5\%$ клітин=0 балів; $5-10\%=1$; $11-50\%=2$; $51-80\%=3$; $>80\%=4$ бали. Позитивна експресія – наявність світлого жовтувато-коричневого кольору до шоколадно-коричневого. Інтенсивність забарвлення клітин визначали в балах: відсутність експресії – 0 балів; жовтуватий колір 1; яскраво-жовтий – 2 і коричневий – 3 бали. Індекс імунореактивності становив від 0 до 12 балів та оцінювали так: 0 балів (–), 1–3 бали (+), 4–6 балів (++) , >6 балів (+++).

Результати статистично опрацювали на персональному комп'ютері з використанням ліцензійної програми «Statistica® for Windows 6.0» (StatSoft Inc., ліцензія № AXXR712D833214FAN5). Обчислювали середнє значення (M), стандартну помилку репрезентативності середнього значення (m), розраховували 95% довірчий інтервал середнього значення. Кореляційний зв'язок виявляли з вирахуванням коефіцієнта Пірсона. Результати вважали вірогідними при $p < 0,05$.

Результати та їх обговорення

У всіх досліджених доброякісних менінгіомах виявлені помірна та виражена мембранна експресія β -catenin. Тільки в одному менінготеліоматозному варіанті зареєстрований низький рівень експресії. Згідно з результатами, котрі отримали Zhou K. et al. [3], рівень експресії β -catenin та E-cadherin вірогідно не відрізняється між різними варіантами менінгіом. При порівнянні рівня експресії β -catenin між менінготеліоматозними та змішаними варіантами менінгіом встановили, що він вірогідно вищий у змішаних (перехідних) варіантах ($11,28 \pm 0,32$ бала у змішаних проти $7 \pm 0,90$ бала в менінготеліоматозних, $p < 0,05$). Оцінювання рівня експресії β -catenin у фібробластичних варіантах виявило, що він був вірогідно вищим, ніж у менінготеліоматозних ($11,1 \pm 0,40$ бала проти $7 \pm 0,90$ бала, $p < 0,05$). Порівняльний аналіз змішаних та фібробластичних варіантів виявив відсутність вірогідних відмінностей між рівнем експресії цього маркера ($11,28 \pm 0,32$ бала у змішаних проти $11,1 \pm 0,40$ бала у фібробластичних, $p > 0,05$).

В анапластичних менінгіомах відзначили найнижчий рівень експресії β -catenin, що підтверджується даними інших дослідників [3,10]. В одному випадку в рецидивуючій анапластичній менінгіомі спостерігали дифузну помірну мембранну експресію в усіх полях зору. У двох випадках рецидивуючих менінгіом (grade III) виявили фокальну помірну і неповну мембранну експресію з вогнищевою експресією в ядрі та цитоплазмі, що вказує на руйнування комплексу E-cadherin/ β catenin, відокремлення β -catenin і транслокацію його в ядро, а це є важливою ознакою епітеліально-мезенхімального перетворення [4]. Порушення зв'язку між E-cadherin та β -catenin в щільних контактах між клітинами призводить до транслокації β -catenin в ядро, що вважається провідним механізмом епітеліально-мезенхімального перетворення. У дослідженнях Pecina-Slaus N. et al. виявлено [4], що експресія β -catenin прогресивно підвищується

від менинготеліальних до атипичних менингіом, 60% анапластичних пухлин проявляють збільшення експресії та ядерну локалізацію цього білка. В медулобластомах ядерна локалізація β -catenin вважається сприятливим фактором щодо подальшого прогнозу хвороби [9].

Найвищий рівень експресії E-cadherin спостерігали у фібробластичних варіантах доброякісних менингіом, він був вищим, ніж у змішаних, але вірогідно не відрізнявся ($6,8 \pm 1,16$ бала проти $5,04 \pm 0,85$, $p > 0,05$). Менинготеліоматозні варіанти характеризувалися нижчим рівнем експресії, ніж фібробластичні, але результати не були вірогідними ($4,76 \pm 0,82$ бала проти $6,8 \pm 1,16$ бала, $p > 0,05$). Рівень експресії E-cadherin майже не відрізнявся між менинготеліоматозними ($4,76 \pm 0,82$ бала) та змішаними варіантами менингіом grade I ($5,04 \pm 0,85$ бала), $p > 0,05$. Відсутність відмінностей між рівнем експресії E-cadherin у доброякісних менингіомах підтверджується даними інших авторів [2,3].

Анапластичні менингіоми характеризувалися помірним і низьким рівнем експресії E-cadherin, який становив $3,68 \pm 0,97$ бала. У двох випадках рецидивуючих менингіом (grade III) відсутня експресія E-cadherin, в одному наявна помірна вогнищева (місцями виражена) мембранна експресія. Дані, які отримали вчені, щодо рівня експресії цих молекул міжклітинної адгезії в менингіомах вказують: існує зворотний зв'язок між стадією злоякісності, наявністю інвазії у суміжні структури та рівнем експресії E-cadherin та β -catenin, зі зростанням ступеня анаплазії, у більшості інвазивних менингіом відзначається зменшений рівень експресії цих маркерів [2,3].

При розподілі менингіом за ступенем злоякісності згідно із класифікацією ВООЗ (2007) на доброякісні (grade I) та анапластичні (grade III) та порівнянні рівня експресії молекул міжклітинної адгезії β -catenin та E-cadherin встановили, що доброякісні менингіоми (grade I), характеризувалися вираженою експресією β -catenin, яка була вірогідно вищою ($p < 0,05$), ніж в анапластичних (grade III) менингіомах (табл. 1). Зменшення рівня експресії

β -catenin при зростанні ступеня анаплазії свідчить про набуття інвазивних властивостей пухлинними клітинами, що відзначили інші дослідники [3,10]. Щодо рівня експресії E-cadherin (табл. 1), то він був вищим серед доброякісних менингіом, але результати не були вірогідними ($p > 0,05$). Але, незважаючи на це, зауважимо: більшість доброякісних менингіом виявляли дифузну помірну або виражену експресію E-cadherin від 4 (++) до 12 (+++) балів.

Кореляційний аналіз засвідчив, що між рівнем експресії β -catenin та E-cadherin у менинготеліоматозних менингіомах наявний прямий зв'язок середньої сили (коефіцієнт Пірсона $r = +0,44$), прямий зв'язок середньої сили – у змішаних варіантах доброякісних менингіом (коефіцієнт Пірсона $r = +0,31$). У фібробластичних менингіомах між рівнем експресії β -catenin та E-cadherin існує кореляційний зв'язок слабкої сили (коефіцієнт Пірсона $r = +0,23$). Анапластичні менингіоми (grade III) характеризувалися наявністю прямого помірного зв'язку між рівнем експресії β -catenin та E-cadherin (коефіцієнт Пірсона $r = +0,65$). Отже, можна стверджувати, що обидві молекули міжклітинної адгезії функціонують як єдине ціле в різних гістологічних варіантах менингіом і незалежно від ступеня злоякісності. Цитоплазматичний домен кадгерину опосередковано зв'язаний із цитоскелетом через катенін, отже, закріплює молекулу адгезії у клітині. Пошкодження структури однієї з них у результаті мутацій, які надзвичайно часто трапляються в менингіомах, може призвести до втрати клітинного контактного гальмування і, як наслідок, до набуття інвазивних властивостей пухлинними клітинами.

Висновки

1. Доброякісні менингіоми характеризуються вірогідно вищим рівнем експресії β -catenin, ніж злоякісні. Поряд із тим рівень експресії β -catenin між різними гістологічними варіантами доброякісних менингіом вірогідно відрізняється, з найбільш вираженою експресією у змішаних та фібробластичних варіантах. На відміну від цього рівень експресії E-cadherin вірогідно не відрізняється між різними варіантами доброякісних менингіом.

2. В анапластичних менингіомах рівень експресії E-cadherin був значно знижений, при цьому в рецидивуючих менингіомах відзначена майже повна відсутність мембранної експресії E-cadherin.

3. Між рівнем експресії β -catenin та E-cadherin у всіх досліджених варіантах доброякісних менингіом та в анапластичних менингіомах встановлений прямий кореляційний зв'язок, що вказує: обидві молекули міжклітинної адгезії функціонують як єдине ціле в різних гістологічних варіантах менингіом, незалежно від ступеня злоякісності.

Перспективи подальших досліджень передбачають пошук терапевтичних мішеней для лікування інвазивних менингіом та відкриття нових вірогідних маркерів для прогнозування інвазивних властивостей менингіом.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика рівня експресії E-cadherin/ β -catenin у доброякісних (grade I) і злоякісних (grade III) менингіомах головного мозку (M $\pm$ m)

Гістологічний варіант менингіоми та ступінь злоякісності (grade)	Рівень експресії β -catenin (бали)	Рівень експресії E-cadherin (бали)	Коефіцієнт Пірсона (r_{xy})
Менинготеліоматозна (grade I)	$7 \pm 0,90$	$4,76 \pm 0,82$	+0,44
Змішана (grade I)	$11,28 \pm 0,32$	$5,04 \pm 0,85$	+0,31
Фібробластична (grade I)	$11,1 \pm 0,40$	$6,8 \pm 1,16$	+0,23
Анапластична (grade III)	$5,16 \pm 0,83$	$3,68 \pm 0,97$	+0,65

Список літератури

1. World Health Organization Classification of Tumors of the Central Nervous System / Eds D.N. Louis, H. Ohgaki, O.D. Wiestler, W.K. Cavenee. – Geneva, 2007. – 309 p.
2. Slug, Twist, and E-Cadherin as immunohistochemical biomarkers in meningeal tumors / M. Nagaishi, S. Nobusawa, Y. Tanaka et al. // *PLoS One*. – 2012. – Vol. 7. – №9. – e46053.
3. The potential involvement of E-cadherin and beta-catenins in meningioma / K. Zhou, G. Wang, Y. Wang et al. // *PLoS One*. – 2010. – Vol. 5. – №6. – e11231.
4. Pecina-Slaus N. Epithelial-to-mesenchymal transition: possible role in meningiomas / N. Pecina-Slaus, T. Cicvara-Pecina, A. Kafka // *Front. Biosci (Elite Ed)*. – 2012. – №4. – P. 889–896.
5. Curtis M.W. E-cadherin/catenin complexes are formed cotranslationally in the endoplasmic reticulum/Golgi compartments / M.W. Curtis, K.R. Johnson, M.J. Wheelock // *Cell Commun. Adhes.* – 2008. – Vol. 15. – №4. – P. 365–378.
6. van Roy F. The cell-cell adhesion molecule E-cadherin / F. van Roy, G. Berx // *Cell. Mol. Life Sci.* – 2008. – Vol. 65. – №23. – P. 3756–3788.
7. Stemmler M.P. Cadherins in development and cancer / M.P. Stemmler // *Mol. Biosyst.* – 2008. – Vol. 4. – №8. – P. 835–850.
8. Differential expression of E-cadherin gene in human neuroepithelial tumors / F.J. Motta, E.T. Valera, A.K. Lucio-Eterovic et al. // *Genet. Mol. Res.* – 2008. – Vol. 7. №2. – P. 295–304.
9. Beta-Catenin status predicts a favorable outcome in childhood medulloblastoma: the United Kingdom Children's Cancer Study Group Brain Tumour Committee / D.W. Ellison, O.E. Onilude, J.C. Lindsey et al. // *J. Clin. Oncol.* – 2005. – Vol. 23. – №31. – P. 7951–7957.
10. Altered expression of beta-catenin/E-cadherin in meningiomas / E.C. Brunner, B.F. Romeike, M. Jung et al. // *Histopathology*. – 2006. – Vol. 49. – №2. – P. 178–187.
1. Louis, D.N., Ohgaki, H., Wiestler, O.D., & Cavenee, W.K. (Eds.). (2007). *World Health Organization Classification of Tumours of the Central Nervous System*. IARC, Lyon.
2. Nagaishi, M., Nobusawa, S., Tanaka, Y., Ikota, H., Yokoo, H., & Nakazato, Y. (2012). Slug, Twist, and E-Cadherin as immunohistochemical biomarkers in meningeal tumors. *PLoS One*, 7(9), doi: 10.1371/journal.pone.0046053.
3. Zhou, K., Wang, G., Wang, Y., Jin, H., Yang, S., & Liu, C. (2010). The potential involvement of E-cadherin and beta-catenins in meningioma. *PLoS One*, 5(6), doi: 10.1371/journal.pone.0011231.
4. Pecina-Slaus, N., Cicvara-Pecina, T., & Kafka, A. (2012). Epithelial-to-mesenchymal transition: possible role in meningiomas. *Frontiers in bioscience (Elite edition)*, 1(4), 889–896.
5. Curtis, M.W., Johnson, K.R., & Wheelock, M.J. (2008). E-cadherin/catenin complexes are formed cotranslationally in the endoplasmic reticulum/Golgi compartments. *Cell communication & adhesion*, 15(4), 365–378. doi: 10.1080/15419060802460748.
6. van Roy, F., & Berx, G. (2008). The cell-cell adhesion molecule E-cadherin. *Cellular and molecular life sciences: CMLS*, 65(23), 3756–3788. doi: 10.1007/s00018-008-8281-1.
7. Stemmler, M. P. (2008). Cadherins in development and cancer. *Molecular bioSystems*, 4(8), 835–850. doi: 10.1039/b719215k.
8. Motta, F.J., Valera, E.T., Lucio-Eterovic, A.K., Queiroz, R. G., Neder, L., Scrideli, C. A., et al. (2008). Differential expression of E-cadherin gene in human neuroepithelial tumors. *Genetics and molecular research: GMR*, 7(2), 295–304.
9. Ellison, D.W., Onilude, O.E., Lindsey, J.C., Lusher, M. E., Weston, C. L., Taylor, R. E., et al. (2005). Beta-Catenin status predicts a favorable outcome in childhood medulloblastoma: the United Kingdom Children's Cancer Study Group Brain Tumour Committee. *Journal of clinical oncology: official journal of the American Society of Clinical Oncology*, 23(31), 7951–7957.
10. Brunner, E.C., Romeike, B.F., Jung, M., Comtesse, N., & Meese, E. (2006). Altered expression of beta-catenin/E-cadherin in meningiomas. *Histopathology*, 49(2), 178–187.

References

Відомості про авторів:

Вотева В.С., заочний аспірант каф. патологічної анатомії та судової медицини, Запорізький державний медичний університет, E-mail: vanda.voteva@yandex.ru.
Тертишний С.І., д. мед. н., професор каф. патологічної анатомії та судової медицини, Запорізький державний медичний університет.

Надійшла в редакцію 15.10. 2014 р.